

advokatarkiv indeholde talrige sager af personalhistorisk eller topografisk interesse og kan altså forholdsvis let sorteres i disse grupper. Men så har man afskåret sig selv fra at kunne se, hvordan en advokatpraksis egentlig fungerede. Der er ofte klaget over, at proveniensprincippet resulterer i, at man ikke kan finde noget frem efter saglige emner, men løsningen er ikke at bryde princippet, men at opstille en tværregistratur ordnet efter saglige emner, personnavne og stednavne.

På s. 56 udtrykker forfatteren et ønske om, at de lokalhistoriske arkiver vil udarbejde og udsende registraturer over deres samlinger, og dette ønske deles utvivlsomt af alle historikere. Til syvende og sidst samler man arkivalier med det formål, at de engang skal bruges af nogen, men det forudsætter unægtelig, at man ved, at arkivalierne findes og hvor de findes.

Helle Linde og Anker Olsens oversigt fra 1968 er dels allerede forældet, dels næppe detaljeret nok for mange forskere, og f. eks. på Landsarkivet for Fyn, hvor jeg har mit virke, føles det hyppigt som et stort savn, at vi ikke er i stand til at oplyse gæsterne om, hvad de lokalhistoriske arkiver rummer. Jo flere nye arkiver der oprettes, jo større bliver dette savn. Men måske kan SLA's energiske formand overtales til også at stille sig i spidsen for udsendelsen af en fællesregistratur, når han har hvilet et stykke tid på sine velfortjente laurbær?

Anne Riising

Nye embedsetater

STIFTAMTMÆND OG AMTMÆND PÅ SJÆLLAND, LOLLAND-FALSTER OG BORNHOLM 1848–1970 OG DOMMERE OG DOMSTOLE PÅ SJÆLLAND, LOLLAND-FALSTER OG BORNHOLM 1919–69. *Begge udg. af Landsarkivet for Sjælland 1970. Henholdsvis 4 kr. og 12 kr.*

En af arkivvæsenets fornemmeste opgaver er at gøre det materiale, der er afleveret til de enkelte arkiver, så let tilgængeligt for publikum som muligt. Det vil sige, at det skal ordnes, overflødig materiale skilles fra og kasseres, og det resterende skal registreres på en sådan måde, at publikum kan finde ud af det. Denne opgave kan gribes an på mange forskellige måder, og det bliver den også. Selvom arkivvæsenet er en enhed, er der heldigvis plads til forskellige synspunkter og metoder, der indbyrdes kan inspirere hinanden. Den første forudsætning for, at folk benytter arkivalierne er, at de ved, at de eksisterer, og ved i hvilket arkiv, de skal søge dem. Det er derfor nødvendigt, at arkiverne gør lidt reklame for sig selv, og dette sker da også, hovedsagelig gennem avisomtale af udstillinger og gennem indbydelser til deltagelse i kurser på arkiverne. Denne helt grundlæggende virksomhed kunne måske nok intensiveres, men det ville kræve ansættelse af nye arkivarer og overførsel af nogle af de gamle og erfarne (evt. på turnus) til særlige arkivpædagogstillinger – jvf. museumspædagernes succes. Næste trin er, at benytteren skal danne sig et overblik over sam-

lingernes indhold, og her kommer de trykte og dupliserede registraturer ind i billedet, begyndende med guiden, der giver et hurtigt vue over samlingerne, og sluttende med den videnskabelige specialregistratur, der går i dybden med administrationshistorisk indledning og detailregistrering af et enkelt arkivfond eller et sagligt område. Imellem disse to yderpunkter findes et utal af varianter, som ovenfor antyd det forskelligt udviklet fra arkiv til arkiv. En interessant metodisk gennemgang af de sidste 5 års arkivregistraturer har arkivar Grethe Ilsø givet i tidsskriftet *Arkiv* 1972 s. 1–12.

Hertil kommer så de hjælpemidler, der slet ikke er registraturer, men som giver benytteren de kundskaber, som for arkivskaberen var selvfølgelige, og som derfor er nødvendige for en senere eller fremmed benytter. En af disse kundskaber er, at embedsmanden kender sine embedsbrødre og øvrige kolleger. Arbejder man med et embedes journaler, vil man ofte finde noteret den embedsmands navn, som der har været korresponderet med, i stedet for embedets navn. Således kan der f. eks. i Roskilde amts journal 1846 stå »videresendt til Blume«, og skal man så forfølge sagen, er det nødvendigt at vide, at herredsfogeden i Ramsø-Tune herreder på det tidspunkt hed Niels Jensenius Blume. Det er således af den største vigtighed let at kunne finde embedsmændenes navne. I serien af foreløbige arkivregistraturer udgivet af landsarkivet for Sjælland findes i bindene om retsbetjentarkiverne indtil 1919 som indledning til de enkelte embeder udførlige embedsetater, hvorigennem man bl. a. kan konstatere Blumes eksistens. Hertil kommer nu den glædelige begivenhed, at dette landsarkiv har taget en gammel tradition indenfor arkivvæsenet op til fornyelse med udgivelsen af en særlig række embedsetater. Der er foreløbig kommet to bind, som hver for sig kort skal præsenteres.

Serien åbnes i 1970 med »Stiftamtmand og amtmænd på Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm 1848–1970« udarbejdet af landsarkivar dr. phil. Harald Jørgensen. Den danner en naturlig fortsættelse af Rigsarkivets publikation fra 1895 »Stiftamtmand og amtmænd i Kongeriget Danmark og Island 1660–1848« af J. Bloch, selvom embedsetaterne er knapt så fyldige. Til gengæld er bogen forsynet med en indgående administrationshistorisk indledning, der særlig koncentrerer sig om de nyeste reformer, og med en oversigt over kommunesammenlægninger indenfor de enkelte amter. For de i 1970 oprettede amter og amtskommuner får vi navnene på amtmænd og kontorchefer, amtsborgmestre (med angivelse af politisk tilhørsforhold) og amtskommunaldirektører. Der er ingen tvivl om, at bogen vil blive et nyttigt hjælpemiddel for benytterne af amtsadministrationens arkivalier fra perioden 1848–1970.

Det andet bind hedder Dommere og domstole på Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm 1919–1969 og er udarbejdet i 50-året for retsplejelovens gennemførelse. Også for dette bind tegner landsarkivaren sig. Embedsetaterne slutter til, hvor de ovenfor anførte etater holder op i serien af foreløbige arkivregistraturer om retsbetjentarkiver indtil 1919. Foruden embedslisterne indeholder hæftet ganske korte oversigter over arkivafleveringer (som hurtigt forældes) samt naturligvis og meget væsentligt: administrationshistoriske indledninger med redegø-

relser for de enkelte embeders omfang. Det er interessant at se, hvor dommerne hentes fra. Langt de fleste landsdommere ved Østre landsret kommer fra Københavns byret, og kun undtagelsesvis kommer de andetsteds fra (f. eks. Alexandria! eller Færøerne). Dommerne i Københavns byret er overvejende hentet i justitsministeriet (63 %). Ser man på de sjællandske byers dommeres fortid bliver man hurtigt klar over, at Jylland for jurister er at betragte som et onde, der skal overståes hurtigst muligt: Korsør foretrækkes for Ribe, Næstved for Skive, Vordingborg for Viborg og så fremdeles. Det er absolut en undtagelse, når nogen søger et embede, der ligger længere væk fra København, end det han havde i forvejen. Dette er måske kun en pudsighed (som dog bør give udflytningsplanlæggere noget at tænke på), men det viser, at embedsetater altså også kan bruges til analyser af embedsmænds forflyttelser. Et godt stykke værktøj vil hurtigt finde flere anvendelsesmuligheder.

P.S. Efter at ovenstående er skrevet, udkom: Anklagemyndighed og politi på Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm 1919-72, 1972.

Hans H. Worsøe

Kirkebogsregistraturer

LANDSARKIVET FOR SJÆLLAND M.M. FORELØBIGE ARKIVREGISTRATURER: KIRKEBØGER. *Bornholm, 1968. 8 kr. Lolland-Falster, 1969. Udsolgt. Helsingør stift 1971. 20 kr. Gl. Roskilde amt, 1972. 20 kr. Holbæk amt, 1972. 20 kr. Sorø amt 1972. 20 kr. Præstø amt, 1973. 23 kr.*

Der gøres på landsarkivet for Sjælland, som på de øvrige arkiver, et støt arbejde for på bedst mulig måde at åbne samlingerne for publikum. På landsarkivet på Jagtvej har man efterhånden specialiseret sig i at udgive serier, der for hele arkivets område behandler samtlige embeder af en bestemt kategori: retsbetjente indtil 1919, rådstuer, lav og sognekald (kirkebøger) løber for øjeblikket, ja man kunne fristes til at sige løber om kap, for alle skyder en imponerende fart.

En af rækkerne skiller sig noget ud fra de andre, ikke ved hastighed men ved indhold, kirkebogsrækken, og den skal nærmere omtales her. Medens de øvrige registraturer fortegner de enkelte arkivfonds samlede indhold, nøjes man i kirkebogsregistraturerne med fra sognekaldsarkiverne at registrere selve kirkebøgerne og lader arkivernes øvrige indhold forblive henliggende i mørke for det store flertal af de besøgende, der ikke vover sig ned i de interne kartoteker med de komplette seddelregistraturer. Der er imidlertid en rimelig forklaring på dette, og det øvrige skal nok følge efter ved lejlighed, men det var kirkebøgerne, der pressede hårdest på.

Kirkebøgerne er uden diskussion det materiale på landsarkiverne, der benyttes mest og slides mest. Ved en publikumsanalyse på landsarkivet i Viborg 1968